

Modlitba Páně

Archimandrita Georgios

představený posvátného monastýru sv. Řehoře
na Svaté Hoře Athos

Modlitba Páně

Brno 2002

*Tato publikace vychází s laskavým požehnáním otce
archimandrity Georgia z posvátného monastýru sv. Řehoře
na Svaté Hoře Athos.*

Posvátný monastýr sv. Řehoře

Svatá Hora Athos

Řecko

8. ledna 2002

*Děkuji za Váš milý dopis ze dne 27. 12.
2001. Máte mé povolení a požehnání k překladu
všech mých knih do svého jazyka ke slávě na-
šeho Boha. Modlete se, prosím, za nás za
všechny.*

Všechno dobré v Kristu Vám přeje

archimandrita G e o r g i o s

Předmluva

Slova evangelní zvěsti jsou inspirována Duchem Svatým, a mají proto svou hodnotu se zřetelem k věčnosti.

To znamená, že každá nauka, podobenství, příběh či popis, stejně jako každé úsloví, každé slovo a každý detail obsažený v Kristově Evangeliu má tu největší možnou hloubku a význam. Tyto jednotlivé součásti Písma svatého tedy nemohou být odbyty povrchním a ledabylým výkladem, ke kterému má často sklon naše nedokonalé duchovní vnímání.

To beze zbytku platí i pro modlitbu *Otče náš*, kterou nám odevzdal sám Pán, kterou svěřil Svě Církvi a která je příkladem modlitby pro nás všechny.

Naši svatí a bohonosní Otcové žili plně Kristovým Evangeliem. Zachovávali všechna svatá přikázání. Jejich život, kázání či rozhovory rozšiřovaly toto Evangelium a jejich životní zkušenosti v Božím Duchu značně obohatily svatou Tradici naší Církve. Jejich životy odhalují v největší možné míře a hloubce spasitelná slova Pána Ježíše Krista a dokazují, že Jeho přikázání nejsou těžká, ale mohou být uskutečněna každým křesťanem bez ohledu na jeho věk, a představují jakýsi dohled i nad naší nedostatečnou vírou, nedbalostí a leností.

Spolu s našimi dávnými i současnými svatými Otci, kteří vysvětlují a vykládají Modlitbu Páně, můžeme i my zkoumat a dotýkat se její hlubiny a obracet se v ní k našemu Pánu.

Pokorně proto žádáme Krista, našeho Spasitele, aby nás – dnešní křesťany – též obdaroval Svou milostí, aby náš život v Kristu mohl být inspirován a požehnán touto modlitbou – modlitbou, jež je výrazem *společenství* s živým Bohem. Ale i naopak, aby

naše modlitba mohla být výrazem živé Boží přítomnosti v našem životě a mohla z ní vyvěrat. Jinými slovy, aby se modlitba stala naším životem jako takovým, životem prohlubujícím a inspirujícím naše slova, která budeme vysílat k našemu svatému Bohu.

březen 1997

Úvod

Naše svatá pravoslavná víra není jednou z mnoha „ideologií“, filosofických směrů nebo náboženství dnešního světa.

Bůh pravoslavných není bohem filosofů, tedy nějakou ideou či nejvyšším, neosobním principem nebo náboženským významem, k němuž býváme postupně povznášeni z těch nejnižších stupňů.

My, pravoslavní křesťané, věříme v osobního Boha: Boha-Otce, Boha-Syna a Boha-Ducha Svatého. Tento Trojjediný Bůh nám Sám Sebe odhaluje prostřednictvím Svě druhé Osoby, Pána Ježíše Krista.

Boží Syn se stává člověkem, naším Pánem Ježíšem Kristem, veřejně zvěstuje Evangelium, činí zázraky, je ukřižován, vstává z mrtvých, vystupuje na nebesa a posílá Utěšitele, Duchu Svatého. To všechno se děje proto, abychom mohli být sjednoceni s naším Bohem-Otcem, abychom mohli obnovit svůj narušený vztah k Němu; abychom mohli být přivedeni k osobnímu setkání, k účasti a společenství s Bohem.

Protože Bůh je Bohem osobním, nemůžeme se s Ním setkat jinak než skrze oddaný, láskyplný a milující vztah k Němu, rozvíjený a kultivovaný právě naší modlitbou. Kdyby byl Bůh myšlenkou (ideou), mohli bychom se s Ním setkat pomocí logického důkazu. „*Modli se a miluj Boha, abys Ho mohl poznat*“... to bychom mohli říci někomu, kdo hledá Boha. Skrze modlitbu se nepřístupný Bůh stává přístupným. Bůh neznámý se stává známým. Podivný a zvláštní Bůh se stává důvěrně známým. Stává se přítelem. To je cesta, kterou nám Bohočlověk, náš Pán, ukázal. Pán

Přednáška představeného monastýru, archimandrity Georgie, při příležitosti 2. neděle Velkého postu v roce 1990 v chrámu sv. Dimitrije v Soluni.

Ježíš Kristus se často modlil, „zanechav po sobě příklad, který bychom měli v jeho šlépějích následovat“.

Učil, že se předně musíme modlit s velkou pokorou, stálou ochotou odpouštět a s velkou trpělivostí. Rovněž nám zanechal vzor či model příkladné modlitby, jež je všem křesťanům důvěrně známá jako Modlitba Páně – *Otče náš*.

Význam této modlitby je pro nás nedocenitelný. Předně proto, že ji daroval samotný Bůh. Za druhé proto, že naše Přesvatá Bohorodice, apoštolové, svatí mučedníci, svatí Otcové a všichni zbožní křesťané všech dob se ji modlili a byli jí posvěcováni. Za třetí proto, že v sobě shrnuje veškeré Evangelium a veškeré vyznání naší víry.

Podle svatého Maxima Vyznavače tato modlitba obsahuje prosbu za všechno, co bylo učiněno při kenosi Boha-Slova během aktu Jeho vtělení¹, a zároveň nás poučuje o tom, že máme hledat jen ty dobré dary, jež pouze Bůh-Otec, na přímlovu Syna, udílí vpravdě v Duchu Svatém. Těchto darů je sedm: „**1. teologie, 2. přijetí víry prostřednictvím Boží milosti, 3. bytí rovné andělům, 4. účast na věčném životě, 5. obnovení přirozenosti, která je lhostejně obrácena k sobě samé, 6. zrušení zákona hříchu, 7. zrušení tyranie ďábla, který nad námi vládl svou lstí**“ (Výklad „Modlitby Páně“, *Filokalie*, 2. svazek, nakl. „Perivoli tis Panagias“, str. 253).

Tato modlitba je přední modlitbou celé Církve. V každodenních církevních bohoslužbách bývá recitována celkem šestnáctkrát, během Velkého postu dokonce dvaadvacetkrát. Ba co víc, je též považována za jakési shrnutí celé Božské liturgie.

¹ Kenose znamená „ponížení se“ (či „snížení se“). Syn Boží na Sebe přijal lidskou přirozenost a „sestoupil“ ze Svého Božství (ponížil se), aby se vtělil. (pozn. překl.)

Z tohoto důvodu a ve shodě se svatými Otcí, jako svými průvodci a učiteli, považoval jsem za vhodné, abych vás v této přednášce uvedl a vyzval k důkladnému studiu této modlitby, k radostné účasti na jejím božském a spásonosném obsahu... abychom ji mohli pronášet s ještě větším zanícením, horlivostí a vědomým prožitkem.

„Když se pak modlíte, nemluvte mnoho, jako pohané: neboť se domnívají, že pro množství svých slov vyslyšení budou; nebudte tedy jako oni: neboť Otec váš ví, co potřebujete, dříve než byste Ho prosili. A proto se modlete takto:

Otče náš, Jenž jsi na nebesích,
posvěť se jméno Tvé.
Přijď království Tvé.
Buď vůle Tvá jako v nebi, tak i na zemi.
Chléb náš vezdejší dej nám dnes.
A odpusť nám naše viny,
jakož i my odpouštíme viníkům našim.
A neuvoď nás v pokušení,
ale zbav nás od zlého.
Neboť Tvé jest království i moc i sláva na věky.
Amen.

Neboť jestliže odpouštíte lidem hříchy jejich, i vám odpustí Otec váš nebeský; jestliže pak neodpouštíte lidem hříchy jejich, ani Otec váš neodpustí vám hříchy vaše.“

(Mat 6, 7-15)

I.

Otče náš, Jenž jsi na nebesích

Modlitba Páně začíná tímto vzýváním. Pán nás učí, abychom mohli nazývat Boha Otcem.

Otcem proto, neboť On je tvůrcem a stvořitelem, dárce všeho života.

Otcem proto, neboť pro nás křesťany je rovněž dárce velkého blaha, totiž *nového obrácení*,² jež jsme mohli přijmout za své a kterým nás obdaroval skrze Ježíše Krista. V době před Kristem, protože jsme odpadli od našeho nebeského Otce, jsme od Něho nebyli pouze odloučení, ale stali jsme se rovněž Jeho nepřáteli. Ježíš Kristus, „*podle přirozenosti*“ Syn Boha-Otce, nás prostřednictvím Svého vtělení a ukřižování s Bohem-Otcem usmířil a učinil nás Jeho dětmi „*podle milosti*“. Se svatou tajinou křtu jsme obdrželi milost obrácení (osvojení si daru víry). A tak jsme se stali bratry Krista, jenž je prvorozeným mezi mnohými bratry.

On je Otcem proto, neboť nás obdarovává životem; a nejen životem, ale *Svým* životem v Kristu.

Jak píše sv. Jan Zlatoústý: „Ten, který nazývá Boha Otcem, vyznává tímto prostým zvoláním, že je osvobozen od jha hříchu a zachráněn od věčných muk v pekle, že přijal spravedlivost, poctivost, posvěcení a vykoupení a nové obrácení... a dědictví a bratrství s jednorozeným Synem Božím, stejně jako dar Duchu Svatého.“ (*Výklad Evangelia sv. Matouše, 19. kázání, Řečtí církevní Otcové, sv. IX, str. 668*)

Tím, že nazýváme našeho Přesvatého Boha a Všemohoucího Stvořitele všeho viditelného i neviditelného *Otcem*, vyznáváme to, co pro nás, Svě nehodné

² Řec. *niothesia* znamená „nové vštípení, totiž do Kristovy církve, tedy: nové obrácení“. Jde o osvojení si daru víry. (pozn. překl.)

děti, učinil, ale hlavně to, co pro nás učinil skrze našeho Pána Ježíše Krista v Duchu Svatém. A tak se pomocí vzývání *Otče* přibližujeme do blízkosti Trojediného Boha.

Sv. Maxim Vyznavač píše: „Vpravdě Pán učí (ty, kteří se modlí), aby se hned od začátku začali zabývat teologií. Rovněž nám představuje tajemnou cestu oné příčiny, jíž byly stvořeny všechny věci; neboť onou příčinou všeho je toliko On – sám Pán. Ve slovech modlitby je tedy obsaženo odhalení Otce, Jeho jména a Jeho království, abychom mohli od samého počátku prokazovat úctu a klanět se Trojici v Jediném Bohu. Jménem Boha-Otce je jedna z Osob Božské Trojice – Jednorozený Syn. A stejně tak je královstvím Boha-Otce rovněž jedna z Osob Božské Trojice – Duch Svatý.“ (*tamtéž*, str. 256)

Jeho nekonečná láska a dobrotivost nám dovoluje a pobízí nás, abychom Ho nazývali svým Otcem. Mysl zbožného člověka nad tím zůstává v úžasu. „Kdo mi dá křídla podobná křidlům holubice?“ říká jeden ze žalmů. Sv. Řehoř Nysský píše: „A tak jsem schopný vystoupit nade všechny věci, jichž mohu postihnout smysly, nade všechny z nich, jež doznávají změny a bývají ve své nestálosti proměňovány... stoupat až k onomu Nezměnitelnému a Neproměnitelnému, a pomocí nehybného a ničím neotřesitelného stavu své duše... v Něm spočinout nejdříve svou vůlí a poté Ho vzývat oním velmi důvěrným zvoláním „Otče“! Jakou duši musí mít ten, jenž rozmlouval s Bohem? Ach, jakou smělost? Jaké svědomí?“ (*O modlitbě*, 2. kázání, *Řeční církevní Otcové*, sv. VIII, str. 43)

Jak nádherný, vznešený, nijak a ničím neocenitelný je tento dar. Tolikrát, kolikrát si jen přejeme, můžeme nazývat a volat Boha: „náš Otče“. Když je křesťan učiněn hodným a zřetelně obdrží milost Ducha Svatého, pocítí ve svém srdci pravé „otcovství“ Boha a své vlastní „synovství“. Pociťuje ryzí synovskou lás-

ku vůči Bohu-Otci. Cítí se jako oddaný a milující syn milujícího Otce.

Sám Duch Svatý v našem srdci volá „*Abba, Otče*“, vytvářeje a utvrzuje toto křehké pouto lásky s Otcem. „Protože jste syny, Bůh poslal do našich srdcí Ducha Svého Syna, volajícího *Abba, Otče*.“ (Gal 4,6)

Ve shodě s obrazem našeho nebeského Otce se i my lidé můžeme stát pravými duchovními nebo tělesnými otci, otci podle těla. Sv. Řehoř Palama učí, že Otcem nenazýváme Boha podle našich pozemských otců, ale naše pozemské otce nazýváme *otci* podle podobenství Boha-Otce, „... po Němž, jak říká sv. apoštol Pavel, jsou pojmenováni všichni pozemští i nebeští otcové“ (2. řeč proti Řehořovi).

Kolik lidí dnes strádá proto, že neměli vlastní, řádné a vpravdě milující otce! Někdejší jinověrec, který se dal na cestu pravoslavlí, řekl, že se stal pravoslavným, neboť pouze v pravoslaví našel pravé duchovní otce; jde o dar, který v západním křesťanství už neexistuje. Pamatuji si případ rumunského spisovatele, Virgila Georgia, který, jak sám uvádí, spatřil ve tváři svého prostého, avšak svatého otce (kněze) tvář Boha. Toto vidění mu už nikdy nedovolilo sejít na scestí – opustit Boha – v jeho bouřlivém osobním životě.

Když nazýváme Boha „*Otče*“, uvědomujeme si Jeho otcovskou péči o nás. Nejsme sirotky. Nejsme živi kvůli nějakému slepému předurčení či osudu! Jsme stvoření Jeho lásky a jsme neustále pod Jeho otcovským dohledem a ochranou. Jeho usměrňující a léčivá láska může být spatřována dokonce i v životních strastech.

Sv. Kosma Etolský nám připomíná Boží otcovskou lásku takto: „Naši nejpodstatnější povinností je milovat našeho Boha, protože On nás obdaroval touto širou zemí, ve které můžeme dočasně přebývat, tolika ne-sčíslnými bylinami, rostlinami, vodními zdroji, řeka-

mi, prameny, mořem, rybami, vzduchem, dnem, nocí, ohněm, oblohou, hvězdami, sluncem a měsícem. Pro koho to vše Bůh učinil? Pro nás. Čím nám byl dlužen? Ničím. Všechno to jsou dary. Učinil nás lidskými bytostmi, a ne zvířaty. Učinil nás zbožnými a pravoslavnými křesťany, a ne bezbožnými a heretiky.³ I když nepřestáváme hřešit, stále s námi cítí soucit, jak to činí otec, a neztrácuje nás k smrti, aby nás uvrhl do pekla, ale s otevřenou náručí očekává naše pokání. Očekává dobu, kdy budeme činit pokání a kdy přestaneme konat zlé skutky, ale budeme uskutečňovat už jen dobro, vyzpovídáme se ze svých hříchů a polepšíme se... jen tak nás Bůh obejmě jako Svě děti, políbí a uvede nás do Ráje, kde se budeme věčně radovat. Cožpak bychom takto milujícího Boha a takto milujícího Pána a Mistra neměli vroucně milovat, ale též – pokud by to bylo potřeba – i tisíckrát prolít vlastní krev za Jeho lásku k nám, jakož i On prolil Svoji vlastní krev za nás?“ (*Učení Kosmy Etolského, I. Menounou, Athény, str. 152*).

Z důvěrného vzývání Boha jako našeho Otce proto vychází pocit bezpečí, jenž rozptyluje jakýkoli pocit nejistoty a strachu.

Je to pro nás velká čest nazývat Boha naším Otcem, ale i velká odpovědnost, neboť se musíme stát hodnými našeho nebeského Otce. Vzpomeňme proto nyní slova našeho Pána: „*Buďte tedy milosrdní, jako i Otec váš milosrdný jest.*“ (Luk 6,36) „*Buďte tedy dokonalí, jako Otec váš nebeský dokonalý jest.*“ (Mat 5,48)

Svatý Nikodém Svatohorec na toto téma píše: „Z tohoto důvodu nás náš Pán poučuje o tom, jak se

³ Bludaři, tj. věřící učící jinak než tradiční křesťanství, zpravidla odsouzení církevním společenstvím. (pozn. překl.)

máme modlit k našemu Otci „podle milosti“, abychom byli až navěky chráněni milostí onoho nového obrácení - osvojení si daru víry - abychom se stali Božími dětmi nejen skrze znovuzrození a křest, ale rovněž díky našemu úsilí a našim skutkům. Protože ten, kdo neuskutečňuje duchovní skutky milosrdenství, ale činí dílo satanovo, není hoden nazývat Otcem Boha, ale spíše ďábla, podle slova našeho Pána: „*vy z otce svého ďábla jste a žádosti otce svého chcete činiti*“ (Jan 8,44); to znamená, že ve spojení s ďáblem jsi narozen z otce – ďábla – a máš zalíbení v tom, že jednáš podle ďábelských žádostí tohoto svého otce. Pán Ježíš Kristus nám přikazuje nazývat Boha naším Otcem, aby nám tak za prvé oznámil, že jsme byli vpravdě zrozeni jako Boží děti prostřednictvím znovuzrození ve svaté tajině křtu, a za druhé, že musíme uchránit znamení, chcete-li ctnosti našeho Otce, a nijak se za svůj vztah k Němu nestydět.“ (O trvalém společenství, Athény 1887, str. 24)

II.

Náš

Atributem *naš* charakterizujeme to, že nás Pán učí nazývat Boha nejen Otcem, ale *naším* Otcem. Tento přívlastek ve skutečnosti zabráňuje sobeckému vztahu mezi námi a naším Otcem. Na scénu zde vstupuje Bůh a *my*, ne Bůh a *já*. A tak naše srdce může obejmout všechny naše bližní, kteří jsou „podle přirozenosti“ našimi bratry, díky našemu společnému původu v Bohu, Otcí. Naše srdce rovněž široce objímá všechny pravoslavné křesťany, kteří – díky naší společné víře a společnému zrození ze stejného lůna Církve, v posvátné křestní lázni – jsou též našimi bratry „podle milosti a v duchu“.

Jak může být Bůh tvým Otcem, když nepřijímáš své bližní za své bratry a sestry, zejména pak ty, kteří jsou zrozeni ze stejné víry?

„Pán nás učí,“ píše sv. Jan Zlatoústý, „modlit se za všechny, vzpomínat ve svých prosbách veškeré lidstvo a vůbec nesledovat pouze vlastní prospěch, ale při každé příležitosti sledovat zájmy našich bližních. Tímto způsobem se člověk vyhýbá nenávisti, drží na uzdě nerozvážnost a závist, uskutečňuje pravou lásku, matku veškerého dobra, zahání úchyly všech lidských myšlenek a skutků a ukazuje, že král a chudák jsou si ve svém postavení naprosto rovni, neboť jsme všichni bez výjimky účastni stejně velkých a stejně významných darů našeho Boha.“

Tím, že Bůh souhlasí s tím, abychom Ho všichni mohli nazývat Otcem, dává všem z nás stejně vzácný původ, a tudíž i rovnost. A proto jsme sjednoceni; nikdo z nás nevlastní více než druhý, ani boháč ve srovnání s chudým, ani král ve srovnání se svým poddaným, ani ten, který panuje, ve srovnání s tím, jenž mu slouží, ani císař ve srovnání s vojákem, ani

filosof ve srovnání s barbarem, ani moudrý ve srovnání s nevzdělaným.“ (*cit. opus, str. 669*)

Jak budeme moci vidět v následujících kapitolách, ostatní prosby Modlitby Páně nám pomáhají přemoci náš chorobný individualismus, sebestřednost, sobeckost a závist. Tyto prosby nám pomáhají otevřít naše srdce a nabídnout sebe sama Bohu-Otci a našim bližním. Tím nám pomáhají získat lásku směřující k Bohu, jež je nerozlučně spjata s projevem laskavosti a bratrské lásky.

III.

Jenž jsi na nebesích

Přesvatý Bůh je naším Otcem, ale též jediným Otcem na nebesích. Sv. Jan Zlatoústý vysvětluje: „Když vyslovíme sousloví „na nebesích“, neuzavíráme Boha pouze do prostoru nebes, ale namísto toho je věřící povznášen ze země a soustřeďuje svoji pozornost na vyšší sféry a do vyšších příbytků.“ (*cit. opus, str. 668*)

Výraz „na nebesích“ tedy označuje svatost Boha-Otce a ne něčím omezené obydlí či místo přebývání všudypřítomného Boha.

Sv. Řehoř Nysský učí: „Protože rozdíl mezi božským a lidským není místní, nepotřebujeme nějakou lest nebo snad přístroj, abychom mohli přemístit toto naše velké, těžké a pozemské tělo do nehmotného a oduševnělého stavu. Ale díky tomu, že ctnost je duševně či rozumově oddělená od zla, záleží na lidské vůli, aby vystoupila tam, kam si (člověk) přeje.“ (*cit. opus, str. 51*)

Sv. Nikodém Svatohorec nám poskytuje praktické a morální závěry tohoto výroku (*Jenž jsi na nebesích*): „Protože je náš Otec na nebesích, i my se musíme rozumově povznést a přebývat na nebesích; přebývat tam, kde je náš domov – nebeský Jeruzalém – a nezůstávat svou myslí, tak jako vepří, zde na zemi. Naše mysl musí být zakotvena v našem nejdražším a nejsladším Mistru a povznášet se nad nebeskými plány Ráje. Nejen v době modlitby, ale vždy a za každých okolností musíme uchovávat svoji mysl *na nebesích*, aby tak mysl nebyla rozptylována žádnými pomíjivými a dočasnými věcmi.“ (*cit. opus, str. 28*)

IV.

Posvěť se jméno Tvé

Zvolání „posvěť se jméno Tvé“ je první prosbou Modlitby Páně. „Posvěť se,“ jak říká sv. Jan Zlatoústý, „znamená budiž oslaven.“

Samozřejmě, že Nestvořený Bůh nemá žádnou potřebu být oslavován Svými stvořenými bytostmi. Bůh nicméně chce, abychom Ho oslavovali, protože to přináší prospěch nám, lidem. Ochraňuje nás to před nebezpečím samochvály, resp. oslavováním nás samých falešnou slávou, která nám nepřísluší. Egoismus totiž rodí ctižádost.

Když oslavujeme Boha, zachováváme správný způsob soužití se světem a ve světě, uznáváme Ho hodným slávy, neboť je Stvořitelem, Otcem, Přesvatým, Spasitelem, Alfou i Omegou a Středem světa, zatímco my jsme Jeho stvořením a žijeme proto, že je to Jeho vůle.

Když sám sebe oslavuješ, pak sám sebe podvádíš a obelháváš. Když oslavuješ a prokazuješ úctu Bohu, pak si uvědomuješ svoji přirozenost, cíl své cesty, své určení. Uvědomuješ si tak, že nejsi středem světa, že nejsi pramenem života a svatosti, že sám o sobě a sám v sobě nejsi nekonečný a nesmrtelný. Jinými slovy, akceptuješ své omezení, své ohraničení.

Lidé nemohou oslavovat Boha, když oslavují sami sebe. To se přihodilo našim předkům. To se stalo i učitelům Izraele, o kterých Pán hovoří v Evangelii podle Jana: „*Kterak vy můžete věřiti, když jedni od druhých chválu přijímáte, a slávy, která jest od jediného Boha, nehledáte?*“ (Jan 5,44) Právě to se stalo naší současné humanistické filosofii, která chce, aby se člověk stal středem světa. Víra humanistů je shrnuta francouzským ateistou J. P. Sartrem, který Bo-

hu říká: „*Jestli existuješ ty, já nemohu existovat. Buď jsi ty, nebo já.*“

Naproti tomu podle sv. Řehoře Palamy je člověk pravdivě oslavován, když sám oslavuje Boha. Jen tehdy je oslavován, když se v Bohu nemůže stát nezávislým na Bohu, když se nemůže stát pseudo-bohem... jen pak se může stát bohem „podle milosti“; nekonečným a věčným.

Současný politický vývoj ve východní Evropě opět poukázal na to, že když lidé odmítají prokazovat Bohu chválu, prohlašují za boha některé z lidí, které pak jako boha zbožňují. Falešné idoly bývají nicméně zničeny a ti, kteří odmítají Boha chválit, se ocitají ve zmatku.⁴

Ba co víc, lidé, kteří odmítají prokazovat Bohu úctu, jsou namísto chvály nakonec obklopeni utrpením a bídou nevyslovitelných vášní a ďábelských skutků. Křesťané mohou přispět k oslavování Boha tím, že žijí svatým životem. Mějme na paměti Pánova slova: „*Tak sviť světlo vaše před lidmi, ať vidí skutky vaše dobré, a slaví Otce vašeho, Jenž jest v nebesích.*“ (Mat 5,16)

Naopak, když nežijeme podle Boží vůle, v níž věříme, „*pohané se jménu Božímu kvůli nám rouhají*“ (viz Řím 2,24).⁵ A proto modlitba „posvěť se jméno Tvé“ podle sv. Jana Zlatoústého znamená: „...učíš nás hodnými žít životem čistým, aby všichni skrze nás velebili Tebe.“ (cit. opus, str. 672)

Stejný světec dodává: „...tím, že předložíme svůj čistý život za příklad ostatním, dosáhneme dokonalé

⁴ Autor má na mysli někdejší komunistické režimy. (pozn. překl.)

⁵ „*Nebo jméno Boží skrze vás v porouhání jest mezi pohany, jako psáno jest.*“ (Iz 52,5; Ez 36,20) (pozn. překl.)

filosofie... aby tak každý, kdo nás uzří, mohl za to Pánu vzdávat chválu.“ (*tamtéž*)

Boží jméno je oslavováno, když křesťané bez přestání, duchovně a ve svém srdci volají: „*Pane Ježíši Kriste, smiluj se nade mnou hříšným*“ (řec. *Kýrie Isou Christé, eleison me ton amartolon*). Už bylo řečeno, že Boží Jméno je Ježíš Kristus. Vzývání tohoto Božského Jména člověka posvěcuje. Když je člověk posvěcován, nebeský Otec bývá oslavován.

Rád bych využil této příležitosti, abych vyjádřil své mínění o tom, že tzv. Ježíšova modlitba – „*Pane Ježíši Kriste, Synu Boží, smiluj se nade mnou hříšným*“ – je shrnutím celé Modlitby Páně. Vzývání a první tři prosby této modlitby jsou shrnuty ve slovech „*Pane Ježíši Kriste, Synu Boží*“, zatímco poslední tři prosby jsou shrnuty ve slovech „*smiluj se nade mnou hříšným*“.

Touto cestou Ježíšova modlitba vyjadřuje ducha Modlitby Páně, a připravuje tak věřícího pronášet její slova s ještě větší horlivostí a duchovním pohnutím.

V.

Přijď království Tvé

Kraluje-li v člověku Bůh, člověk se stává osvobozeným, usmířeným, uspokojeným a posvěceným. Když Bůh v člověku nevládne, je člověk vystaven tyranii ďábla, která ho zotročuje a podřizuje vášním, sebelásce a vede ho k celkové znučenosti, malátnosti, prázdnotě a osamělosti, obracejíc jeho život v samo peklo.

Dnešní svět, jenž popírá Boží království, je trýzněn nesnesitelnými a strašnými ďábelskými projevy, jako např. magií, pověrami, drogami, terorismem, kriminalitou a rozpadem rodiny.

Pán nás učí, abychom Ho žádali o to, aby Jeho království přišlo mezi nás. Podle učení svatých Otců je tímto královstvím milost Ducha Svatého. Sv. Nikodém Svatohorec píše: „Pán nám prikazuje naléhavě Boha žádat o to, aby nás vysvobodil z trpké tyranie ďábla, protože lidská přirozenost byla tímto zabijáckým ďáblem dobrovolně zotročena. Nebudeme osvobozeni, dokud Boží království, to jest Duch Svatý, na nás nespočine, aby od nás vypudil nepřátelského tyrana a mohl v nás poté vládnout ...“ V souladu s učením svatého Maxima musíme proto říci: „Nechť na nás sestoupí Duch Svatý, aby nás dokonale očistil.“ Nechť na nás tedy sestoupí Duch Svatý, aby dokonale očistil naši duši a naše tělo, abychom se mohli stát vhodným příbytkem, jenž by uvítal Svatou Trojici v Její plnosti, aby v nás Bůh od nynějška mohl vládnout, aby mohl vládnout v našich srdcích, jak je psáno: „...*Nebo hle, království Boží uvnitř vás jest.*“ (Luk 17,21) (cit. opus, str. 35 - 36).

V knize Genesis můžeme vidět, že během stvoření světa byla tma nad propastí a Duch Boží se vznášel

nad vodami. Duch Svatý rozptýlil temnotu a chaos byl proměněn ve tvárnou hmotu. Temnota a chaos panují v lidském nitru. Pouze když člověk dovolí Duchu Svatému, aby v něm přebýval, je očištěn od vášní, duchovně prozářen a nalézá vnitřní rovnováhu a harmonii. Proto v modlitbě *Králi nebeský*, která se obrací k Duchu Svatému a zároveň je jakýmsi rozšířením zvolání „Přiď království Tvé“, říkáme: „Přiď a usídlíš se v nás a očistiž nás ode vši skvrny, a spasiž, Dobrotivý, duše naše.“

Sv. Řehoř Nysský na toto téma píše: „Žádáme-li, aby v nás přebývalo Boží království, úpěnlivě Boha prosme veškerou svou silou: aby nás zbavil zkázy, osvobodil nás z pout záhuby, rozvázal řetězy hříchu, vysvobodil nás z nadvlády smrti a zničil v nás tyranskou moc zloby. Kromě toho máme prosit o to, aby Bůh nedovolil našim nepřátelům nás porazit a zmocnit se našich životů kvůli našim hříchům. Raději nechť přijde Tvé království, aby všechny vášně, které ve mně nyní panují a nade mnou vládnou, mohly ode mne odstoupit, nebo spíše nadobro zmizet.“ (*O modlitbě*, 3. kázání, cit. opus, str. 69)

Z výše uvedeného je zřejmé, že Boží království není nějaké vnějškové uspořádání či řád světa, ale přebývání Ducha Svatého v našich srdcích. To má za následek proměnění světa (*řec. tin metamórfozi tu kózmou*) skrze proměněné lidi. Z toho důvodu se naše pravoslavná Církev nikdy nepokoušela silou si podrobit či dobýt svět, tak jako to bylo běžné v západním křesťanství, ale spíše než cokoli jiného se pokoušela tento svět proměnit v Kristu. Pravoslavná tradice mnišství není aktivistická, ale *hesychastická*, tj. vedoucí cestou klidu a vnitřního pokoje⁶, vedoucí ces-

⁶ Řec. *isychía* znamená ztišení, nalezení vnitřního pokoje a míru; je to cesta mlčenlivé modlitby srdce. (pozn. překl.)

tou modlitby a kontemplace, skrze kterou je člověk posvěcován a proměňován v nové stvoření. Účast svatých Božích lidí na *nestvořeném Světle* Svaté Trojice je, podle sv. Řehoře Palamy, účastí na Božím království, na Jeho slávě a Jeho vznešenosti.

VI.

Bud' vůle Tvá jako v nebi, tak i na zemi

Egoismus lidské vůle byl příčinou odloučení člověka od Boha. Stejný egoismus člověka byl příčinou jeho vyhnání z Ráje a byl i příčinou všeho jeho pozdějšího neštěstí.

Pokud se člověk nezřekne své sobecké vůle a nepřijme za svou vůli Boží, nebude moci být vyléčen z vážného onemocnění, zvaného sobectví a egoismus.

Kristus, Nový Adam, a Bohorodice (*řec. Theotokos*), Nová Eva, Svou naprostou poslušností převážili Adamovu a Evinu neposlušnost vůči svaté Boží vůli.

Kristus byl poslušným vůli Svého Otce až do bodu smrti, až do okamžiku smrti na kříži. V Getsemanské zahradě se Kristus, podstupující nesmírnou úzkost a mučivou bolest, zcela odevzdal vůli Boha-Otce, když zvolal: „*Otče Můj, jest-li možné, ať mine Mne kalich tento; avšak ne jak Já chci, ale jak Ty.*“ (*Mat 26,39*)

Takto pro nás Kristus, skrze Svou dokonalou poslušnost, obnovil cestu k Bohu a stal se duchovní hlavou nového pokolení poslušných Božích dětí. Každý křesťan, který se zřekl satana ve svaté tajině křtu, se přidává na stranu Krista a slibuje, že Mu bude zachovávat poslušnost.

V této prosbě (*Bud' vůle Tvá jako v nebi, tak i na zemi*) žádáme vlastním jménem, ale i jménem všech ostatních lidí o milost, jež by v nás uskutečňovala Boží vůli. Žádáme o to, aby Boží vůle mohla být uskutečněna zcela a úplně, tak jako je uskutečňována svatými anděly, kteří vůči Bohu zachovávají naprostou poslušnost. Sv. Jan Zlatoústý vysvětluje: „Ó Bože, učiň nás, Své stvoření, hodnými uskutečnit Tvoji vůli, ne polovičatě, ale vždy naprosto a úplně, tak jak si to přeješ.“ A vzápětí k tomu dodává: „Od

každého z nás, kteří se k Němu obracíme ve svých modlitbách, Bůh opět a opět vyžaduje, abychom se starali též o blaho celého světa. Protože On neříká, aby se Jeho vůle stala ve mně nebo v nás, ale nade vším světem, nade vším stvořením; aby tak všeliká faleš a lest zmizely, aby pravda mohla být zasazena do úrodné půdy, všeliká neřest vymýcena a aby v nás opět mohla zakořenit ctnost... tak se stane, že v tomto ohledu už nebude žádného rozdílu mezi nebeským a pozemským. Protože kdyby toho mohlo být dosaženo, říká Pán, přestal by existovat rozdíl mezi nebem a zemí, jakkoli se nebe a země ve své podstatě liší, protože země bude mít své vlastní anděly, kteří se nám přijdou ukázat.“ (*cit. opus, str. 674*)

Sv. Jan Zlatoústý veřejně kázal a pobízel křesťany, aby žili dokonalým křesťanským životem, aby sami mohli pocítit Boží království dříve, než dosáhnou věčného života... Aby se země stala nebem.

Člověk zachovává Boží přikázání buď ze strachu z věčných muk v pekle, nebo proto, aby od Boha získal odměnu... anebo stále ještě z čisté a nezištné lásky k Bohu. V prvním případě se lidé chovají jako otroci, ve druhém jako služebníci, avšak ve třetím jako synové. My všichni musíme usilovat o ten třetí případ. Musíme uskutečňovat Boží vůli z čisté a ryzí lásky k našemu Bohu, jako Jeho synové. To je totiž znamením dokonalosti... Právě to totiž činí andělé v nebesích.

Dokud člověk uskutečňuje jen svoji vlastní vůli, není s to nalézt pravý vnitřní mír. Když však činí vůli Boží, je s Ním usmířen a nalézá pokoj. Tento pokoj, jež od Boha žádáme v průběhu svaté liturgie, je pokojem *shůry*.

Podle svatých Otců může být Bůh nalezen ve Svých přikázáních. Kdokoli tedy zachovává Boží přikázání, sjednocuje se s Ním ve skutečnosti.

I když však zachováváme všechna přikázání, stále budeme sami sebe považovat za „služebníky neužitečné“, jak říká slovo Páně. A to proto, že milost Boží – a ne naše vlastní dobré skutky – je tím, co nás zachraňuje. Farizejské ospravedlňování sama sebe nemůže být nijak srovnáváno s pokornou mravností pravoslavného křesťana. Sv. Serafím Sarovský učil, že dobré skutky jsou nejen předpokladem toho, aby na nás mohla sestoupit Boží milost, ale jsou rovněž ovocem této Boží milosti. Dobré skutky se ovšem nikdy nemohou stát cílem života křesťana. Cílem jeho života se musí stát *získávání Boží milosti*.

Tím, že zachováváme Boží přikázání, jež ve své hloubce vyjadřují vyčerpávající ctnost lásky, jsme obraceni na cestu pravé svobody; na cestu svobody lásky, která člověka osvobozuje od egoismu. Svoboda egoismu je totiž pseudo-svobodou. Křesťané, kteří si raději zvolí zachovávat poslušnost Bohu, si tak ve skutečnosti volí svobodu lásky, která předpokládá ukřižování a obětování našeho egoismu.

Právě to totiž říkají na základě svého zápasu a své zkušenosti svatí Otcové: „Poslušnost znamená život, neposlušnost znamená smrt“.

VII.

Chléb náš vezdejší dej nám dnes

Co se týče našeho života a mravnosti, Pán nám – podle sv. Jana Zlatoústého – prikazuje, abychom prosili o andělskou ochranu a vedení, a vyplnili tak vše, co plní sami andělé v nebesích. Protože jsme však učiněni tělesnými lidmi, Pán nás naučil žádat též o naše tělesné potřeby. To by ale mělo být činěno cestou či prostředky duchovními. Neměli bychom Boha žádat o věci zaměřené na rozmařilost či požitek a rozkoš, ale o náš chléb vezdejší (*o věci základní a věci bezprostředně nutné k životu*), tedy o náš „*dnešní chléb*“... a neměli bychom se trápit tím, „že nás to vyčerpá nad rámec naší denní potřeby“ (*cit. opus., str. 672*).

Podle svatých Otců žádáme touto prosbou nejen o chléb hmotný, ale ponejvíce o chléb duchovní, kterým je Kristus. Kristus se nám nabízí Svým Slovem, Svým Tělem a Svou Krví. Toto nabízení se uskutečňuje při každé Božské liturgii.

V první části Božské liturgie, tedy v části, jež má poučný charakter, je Boží Slovo nabízeno v antifonách slovy veršů vzatých ze Starého zákona, jež jsou následovány čtením z epištol a nakonec i z Evangelia. Na Svaté Hoře Athos se též běžně zpívají i verše tzv. Blahoslavenství.

Ve druhé části Božské liturgie se účastníme Kristova obětování a býváme obdarováni Jeho ukřižovaným a vzkříšeným Tělem. Proto recitujeme Modlitbu Páně před božskou tajinou sv. Eucharistie, a to poté, co zazní: „*A učiň nás hodny, Vládce, abychom s důvěrou neodsouzeně směli vzývati Tebe, nebeského Boha Otce, a říkati:..*“

Tím je tato modlitba úzce spojena se svatou Eucharistií, a vede nás proto k *eucharistickému* přístu-

pu ke světu. Tím, že Boha prosíme o vše, co potřebujeme, uznáváme Ho za jediného dárce všeho dobrého a uvědomujeme si, že všechny dary života přicházejí od Něho. To nám pomáhá být pokornými, pokojnými a vděčnými ve vztahu k Bohu: „*Děkujeme Pánu*“, „*Je to důstojné a spravedlivé*“, „*Za všechny věci vzdáváme díky Tobě, ...za všechno viditelné i neviditelné blaho, ...za všechny nám známé i neznámé věci*“.

Kromě toho nám to pomáhá nabízet Bohu Jeho dary nazpět: „*Tvoje z Tvého, Tobě přinášíme pro vše a za vše*“, „*Tebe opěváme, Tobě dobrořečíme*“.

Obdarování Božími dary, můžeme se podle toho chovat k ostatním lidem a všem věcem kolem nás. Protože to jsou Boží dary, nesmíme jimi opovrhovat. Touto cestou můžeme správně – vpravdě eucharisticky – užívat světa, vyhýbat se duchovně zhoubnému zneužívání věcí a nestřídmosti. Pokud bychom jednou provždy přijali za svůj tento eucharistický způsob života a respektovali bychom všechno stvoření, jež nás obklopuje, nezasáhla by nás dnešní hrozivá podoba ekologických pohrom.

Současný konzumní způsob života je naprosto protichůdný duchu výše uvedených proseb. Není ani trochu eucharistický, nýbrž je ne-eucharistický. Není ani trochu bratrský, nýbrž je sobecký a individualistický. Nehledá ani trochu půvab a radost ve věcech prostých, ve formě našeho vezdejšího (základního) chleba, ale usiluje o nerozumnou výstřednost, marnotratnost a přepych. Všichni nicméně víme, že naše příliš konzumní společnost je nevyhnutelně naší záhubou a způsobuje nám mnohé bezpráví, křivdy a sociální zlo.

Rovněž stojí za povšimnutí ten fakt, že prosíme o náš vezdejší chléb nejen pro nás samotné, ale jako i v předcházejících prosbách pro nás pro všechny.

Nikdo z nás přece nemůže zapomínat na své bližní, žádá-li Boha o materiální a duchovní dary.

Pravoslavná sociologie, dobročinnost a bratrství jsou založeny na důrazu na *náš* a *nám*, obsaženém v této modlitební prosbě. Tato prosba nám připomíná rozmnožení pěti chlebů a dvou ryb našim Pánem, aby tak mohly být nasyceny zástupy hladovějících. Rovněž nám připomíná společné vlastnictví veškerého majetku prvních křesťanů v Jeruzalémě, stejně jako je tomu i v dnešní době v mnišských společenstvích.

Dokonce i pravoslavná misijní aktivita je založena na tomto principu. Je snad možné nestarat se a nezajímat se o zajištění tohoto nebeského chleba těm, kteří duchovně hladovějí?

VIII.

**A odpust' nám naše viny, jakož i my odpouštíme
viníkům našim**

Dokud člověk žije sebestředně, tedy egoisticky, není s to svým bližním odpustit. Jeho uražené *ego* mu v tom zabraňuje. Když však člověk činí pokání a rozhodne se uvolnit Bohu výhradní místo ve svém životě, pak odpouští těm, kteří mu ubližovali, uváděli ho do zoufalství a byli k němu nespravedliví.

Musíme vynaložit velké úsilí na to, abychom sami sebe osvobodili od zloby a nevraživosti, protože egoismus naši duši tyranizuje. Z toho důvodu nás Pán učí hledat odpuštění u Boha, za podmínky, že i my odpustíme těm, kteří se proti nám provinují.

Podle sv. Jana Zlatouštěho by nám Pán mohl odpustit, aniž by od nás předem vyžadoval podmínku odpustit též našim bližním. „On však touto cestou prokazuje Svoji dobrotivost, a více než to... přeje si též, abys z toho mohl mít prospěch i ty, dávaje ti nesčetněkrát příležitost prokázat laskavost a dobré srdce; příležitost zanechat svého dosavadního ohavného chování, uhasit oheň zloby, a tak tě posléze sjednotit s tvými bližními.“

Je pravda, že zloba a nepřátelství tě odcizují tvému bratru, jenž je tvou součástí, protože oba jste údy Kristova Těla, a proto i součástí jeden druhého. Odpuštěním hříchů a usmířením obnovuješ přátelství a znovu se sjednocuješ se svým vlastním bratrem. Jak můžeš najít pokoj, když tvůj bratr – součást tebe sama – je od tebe oddělen? Pouze když nejsi údem Kristova Těla nebo když jsi odumřelým údem Jeho Těla, nemůžeš cítit sounáležitost se svým bratrem; nemůžeš cítit svého bratra jako součást sebe sama.

Křesťan, v jehož životě Bůh zaujímá ústřední místo, žije podle příkladu svého nebeského Otce a následuje Její. Protože Bůh odpouští... i on odpouští. Vždyť jak by mohl žádat Boha za odpuštění, aniž by sám odpustil zanedbatelné přestupky svému bližnímu? Byl by pak jistě podobný onomu lstivému služebníku v dobře známém podobenství, který neodpustil malý dluh, jež mu byl jeho služebník dlužen, zatímco milosrdný Pán ho před chvílí zprostil jeho vlastního značného dluhu.

Tato prosba nám napomáhá uchovat si pokorného ducha, protože nám připomíná nejen naše osobní prohřešení, ale též obecně hříšnou lidskou přirozenost. Sv. Řehoř Nysský se o hříšné lidské přirozenosti vyjadřuje velmi přesně:

„Jen spočtème, počínaje tímto okamžikem, všech na lidská přestoupení vůči Bohu.

Předně, člověk se stal viníkem, a plně si tedy zasloužil Boží potrestání, neboť se odcizil svému Stvořiteli a přešel na stranu nepřítele, zradil svého přirozeného Vládce a začal se proti Němu bouřit.

Dále, směnil svou nezávislou svobodu za zákáznosné a smrtelné otroctví hříchu a nechal se opanovat zákáznosnou silou, místo aby spočíval v Boží blízkosti. Existuje snad v tomto případě větší zlo než nevidět nádheru Stvořitelovy Osoby a přitom obracet svoji tvář směrem k ošklivému hříchu? Jaký druh trestu by měl člověk dostat za toto pohrdání božským dobrem, a za tu vědomou volbu, již dal přednost ďábelským lákadlům?

A navíc: kdo může vyčíslit nesčetné množství lidských provinění? Zničení původního obrazu a zákazu naší pečeti, kterou jsme obdrželi na počátku svého stvoření. Ztrátu obdarování a opuštění Otcova prostřeného stolu. Návyk nečistého života, podobného životu sviní, zpustošení vzácného bohatství a všechna

další možná provinění... tyto všechny případy a mnohé jiné lze nalézt v Písmu svatém... pomysleme jen, kdo je může všechny sečíst?

Protože je lidské pokolení zatíženo tolika velkými proviněními vůči Bohu a musí nést náležitý trest, vychovává nás Slovo těmito slovy *Modlitby Páně*. Poučuje nás, abychom v rozhovoru s Bohem neprojevovali ani drzost, ani troufalost, jako bychom měli čisté svědomí, i když by někdo z nás byl sebevíce prost lidského hříchu.“ (*Sv. Řehoř Nysský, O modlitbě, 5. kázání, cit. opus, str. 107*)

IX.

A neuvod' nás v pokušení, ale zbav nás od zlého

„A nenech nás, ó Bože, upadnout v pokušení, ale zbav nás ode všeho zlého.“ Podle sv. Maxima Vyznavače jsou pokušení dvojího druhu: ta, jež přinášejí potěšení, a ta, jež přinášejí bolest. Ta první přijímáme dobrovolně a rodí se z nich vášně. Druhá jsou pak nedobrovolná a vášně naopak zahánějí. Musíme se předně vyhýbat těm dobrovolným. Nesmíme však vyhledávat ani ta nedobrovolná; i ta si musíme zošklivit, protože jsme příliš slabí, abychom jim nepodléhali. A když přijdou, musíme je přijímat a snášet s odvahou jako *očistnou lázeň* pro svou duši.

Pokud jde o bolestivé pokušení, sv. Nikodém Svatohorec k tomu poznamenává: „Bůh projevuje soucit s našimi utrpeními a naším sklonem ke hříchu, dopouští však, aby na nás v různých podobách přicházela pokušení, abychom se stali pokornými a dosáhli pravého sebeuvědomění,⁷ třebaže se nám tato pokušení mohou zdát zbytečná. Tím Bůh prokazuje jak Svou shovívavost, tak Svou moudrost, protože z toho, co se nám v tomto okamžiku jeví jako něco pro nás ještě škodlivějšího, můžeme mít ve skutečnosti daleko větší prospěch... protože se stáváme pokornějšími, což naše duše potřebuje ze všeho nejvíce.“

Sv. Jan Zlatoústý říká, že učením o nepodléhání pokušení nás Pán nabádá, abychom si byli vědomi své slabosti, a tak byli schopni udržet na uzdě domýšlivost – svou pýchu. Když se pokušení dostaví a setká se s naší vůlí, musíme mu čelit statečně,

⁷ „Na gnorízomen ton eautón mas“ – dojít pravého poznání sama sebe. (pozn. překl.)

„abychom prokázali odvahu a dokázali přemoci svou ješitnost“.

Sv. Jan Zlatouústý rovněž poznamenává, že Pán neříká „od zlých věcí“, chcete-li od zlých lidí, nýbrž „od zlého“, tedy od ďábla. Pán nás učí, abychom nesvalovali vinu na ostatní lidi, kteří nám způsobují bolest, a abychom se na ně nehněvali, ale vinili z toho ďábla, jenž tyto lidi navádí ke zlému. Pán nazývá ďábla zlem a „přikazuje nám bojovat proti němu bez přestání“. Ostatně, činí tak proto, aby nám ukázal, že zlo není přirozeným stavem, ale následkem zlého úmyslu.

X.

Neboť Tvé jest království i moc i sláva na věky.

Amen.

Je zcela přirozené, že celá modlitba je zakončena ne prosbou o to, aby nás Bůh zbavil ode všeho zlého, ale velebením Boha. Všemocný Bůh, Král králů a Pán pánů, má totiž konečné slovo v tomto světě. Není to tedy ďábel, který – jak se zdá, s Božím svolením – často tahá za nitky naší historie. Ďábel může způsobovat zmatek, dokonce může s pomocí svých přísluhovačů i dočasně nad světem vítězit... ale nakonec se bude díť vůle Boží.

Panování Antikristovo je dočasné. Věčný Pán a věčný Král je však Kristus. „*Jeden Svätý, jeden Pán, Ježíš Kristus, v slávě Boha-Otce, amen.*“

Jen a pouze z tohoto důvodu přináleží všechna sláva Trojjedinému Bohu.

A zlatá ústa naší Církve (sv. Jan Zlatoústý) opět poznamenávají: „Protože nás Bůh vedl ve stavech úzkosti k myšlence na nepřitele a zničil v nás zakoreněnou lhostejnost, povzbuzuje nás a znovuoživuje našeho ducha i nyní, připomínaje nám Krále, Jehož jsme služebníky. Sám Sebe odhaluje jako Toho, Který je silnější než kdokoli jiný, a říká: „*Neboť Tvé jest království i moc i sláva.*“ A protože Jemu patří království, nikdo z nás by se neměl bát, neboť Jemu se nikdo nemůže postavit na odpor a sdílet s Ním Jeho moc.“ (cit. opus, str. 683)

Slovo závěrem

Jen tak, jak nám naše slabost a omezený čas dovolily, mohli jsme pronikat do hlubin těchto Božích slov Modlitby Páně, modlitby *Otče náš*.

Nyní je naše srdce naplněno vděčností k našemu laskavému a shovívavému Pánu, Který nám daroval tuto posvátnou modlitbu, aby nám byla zdrojem síly, světla a útěchy v našich životech.

Všechny jednotlivé prosby Modlitby Páně nám pomáhají, abychom se osvobozovali od jha vlastního sobectví. Pomáhají nám žít nesobecky, ne kvůli nám samým, ale kvůli našemu Bohu a našim bližním. Čím více se zbavíme svého egoismu, tím více se v nás Bůh usídlí.

Dovolte mi, prosím, říci nyní něco smělého, i když to nevychází z mé vlastní zkušenosti, ale ze zkušenosti svatých a ze zkušenosti Svaté Hory Athos: Když se naprosto zbavíme svého sobectví, pak sám velký Bůh přijde a učiní si v nás Svůj příbytek. Náš Pán sám říká, *„kdo Mě miluje, bude zachovávat Mé slovo, a Můj Otec ho bude milovat, a přijdeme k němu a příbytek u něho učiníme“ (Jan 14,23)*. Pak se člověk může radovat tou nejvyšší radostí a pokojem; radostí, kterou Pán slíbil Svým učedníkům a kterou nikomu z nás nikdo nemůže vzít.

Je smutné, že mnozí lidé v naší době se nemodlí nebo se ani nechtějí modlit slovy Modlitby Páně. Dozvídáme se, že mnozí učitelé, když se ve škole pronášejí slova této modlitby, buď vůbec nepřicházejí mezi své žáky na nádvoří, aby se tam společně s nimi tuto modlitbu modlili, nebo stojí s rukama složenýma za zády, dávající tak najevo, že dělají něco, čemu sami nevěří.

Ti, kteří se zřikají Krista a Jeho modlitby, ať vědomě, či nevědomě, sebestředně a egoisticky pronášejí slova jiné modlitby:

- Neříkají „Otče náš, Jenž jsi na nebesích“, ale říkají *„Mé vlastní Já, tebe pokládám za boha na zemi“*.
- Neříkají „Přiď království Tvé“, ale *„přiď mé království“*.
- Neříkají „Buď vůle Tvá“, ale *„buď vůle má“*.
- Neříkají „Chléb náš vezdejší dej nám dnes“, ale *„Já sám sebe zabezpečím drahými věcmi a vši výstředností“*.
- Neříkají „A odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme viníkům našim“, ale *„Nežádám, aby mně někdo odpustil, neboť ani já nikomu nehodlám odpustit“*.
- Neříkají „A neuvod' nás v pokušení, ale zbav nás od zlého“, ale *„Já vyhledávám všechny dovolené i nedovolené radovánky a nenávidím všechno, co mi přináší bolest a námahu“*.
- Neříkají „Neboť Tvé jest království i moc i sláva“, ale *„Neboť mé jest království i moc i sláva“*.

Nejen ti, kteří Krista zapírají, ale dokonce i my, křesťané, upadáme čas od času do pokušení a prožíváme různé pády vedoucí k sobectví, ztištnosti, individualistickému a ďábelskému způsobu života.

A právě tato naše velká sebestřednost je tím, co dnes naše životy přivádí do slepé uličky. Myslím, že politická krize našich zemí, krize zasahující naše hospodářství, vzdělání a bezesporu i mezilidské vztahy, je způsobena tímto vším.

Popřeli jsme ducha Krista, ducha Modlitby Páně. Nevidím proto žádné řešení, jak se vymanit z této

bezvýchodné situace, než aby ti, kteří vládnou, a ti, kteří jim slouží, začali činit pokání. Žádná politická strana ani žádná ideologie nás nemůže spasit.

Řešení a světlo se však lidem zjeví pouze tehdy, když všechny pravoslavné národy zatouží opět jedněmi ústy a jedním srdcem, pokorně a zcela prostě pronášet slova Modlitby Páně, a více než to... když se my všichni podrobíme duchu této modlitby.

Jestliže to většina lidí udělat nechce, snažme se tak učinit alespoň my, věrní věřící, účastníci se bohoslužeb v našich chrámech. Nebezpečí, že budeme spoutáni pevnými řetězy a svedeni z cesty silnými pákami bezvěreckého individualismu, se zdá být velké. Může se stát, aniž bychom si tento stav uvědomili, že nahradíme lásku k Bohu a k člověku svým sobectvím.

To je velké pokušení, kterému musíme říci ne a zvolat: **„A neuvoď nás v pokušení, ale zbav nás od zlého. Neboť Tvé jest království i moc i sláva na věky věkův. Amen“.**

Stručný životopisný přehled světců a učitelů Církve citovaných v této knize

Sv. Jan Zlatoústý (Chrysostomos) (asi 347 - 407) – arcibiskup cařihradský, jeden z nejvýznamnějších Otců východní Církve. Po smrti své matky rozdal celé své jmění mezi chudé a odebral se do samoty na poušť, aby se zde šest let věnoval přísné askezi. Svatý Jan brzy vynikl svými kázáními – odtud pojmenování Chrysostomos, tj. ten, který má „zlatá ústa“. Přicházeli ho poslouchat i pohané a židé; často při jeho slovech plakal celý chrám. V roce 397 byl zvolen cařihradským patriarchou. Zesnul v Pánu roku 407 ve vyhnanství se slovy: „Sláva Bohu za vše!“ Sv. Jan po sobě zanechal více než 800 kázání, knihu „O kněžství“, obšírné výklady téměř všech knih Nového zákona a mnoho dopisů.

Sv. Kosma Etolský – světským jménem Konstantin, pocházel z Etolie. Své duchovní vzdělání završil na Sv. Hoře Athos ve vatopedském monastýru. Jeho učiteli byli např. Nikolaos Karkulia z Mezovy či Eugenios Bulgaris. Odchází zvěstovat Kristovo Evangelium do Konstantinopole, aby napravit upadající stav víry mezi místními křesťany, a poté zvěstuje Boží Slovo i v dalších zemích; prochází mimo jiné Soluní, Verii, Makedonii, Etolii, Kefalonii, pobývá na ostrovech sv. Mavry aj. Jeho řeč, naplněná Duchem Svatým, se vyznačovala prostotou a mírností. Sv. Kosma zakončil svůj život mučednický v r. 1779.

Sv. Maxim Vyznavač – narozen v Konstantinopoli ve zbožné rodině. Dosáhl vysokého vzdělání a stal se rádcem na císařském dvoře. V té době začal ostře vystupovat proti monotheletistům, nesprávně učícím o jediné Kristově vůli. Když se tímto bludem „nakazil“ i sám císař, odešel sv. Maxim do chrysopolského monastýru bl. Chalkidona a přijal zde mnišství; později se stal jeho představeným. Byl hlubokým bohoslovcem a přísným ochráncem pravoslavi. Často byl vyznavači monotheletismu pronásledován; dokonce mu byla uříznuta pravá ruka a vyříznut jazyk, aby ani písmem, ani jazykem nemohl hlásat pravou Kristovu víru. Umřel ve vyhnanství, když mu bylo dopředu zjeveno datum jeho zesnutí (13. 8. 662).

Sv. Nikodém Svatohorec – narozen na Kykladských ostrovech v Řecku (na ostrově Naxos) r. 1749, světským jménem Nikolaos. Ještě v mládí se seznámil s athonskými mnichy i s mnišským způsobem života a „modlitbou myslí“. Zanedlouho se vydal na Sv. Horu Athos (1778), kde byl po roce poslušnictví postřižen v poustevně sv. Dionýsia na mnicha a přijal jméno Nikodém. Na Sv. Hoře pak pracoval na duchovním díle „Filokalie“ (poprvé vydané v Řecku r. 1782), pojednávajícím o „Modlitbě Ježíšově“. Na neobydleném ostrově Skyropulos nedaleko Athosu později napsal i tzv. „Symvulevtikon“, tedy „Pojednání o ochraně pěti smyslů, představivosti, srdce a myslí“. Mezi jeho další práce patří uspořádání děl sv. Symeona Nového Bohoslovce, dále tzv. „Zpovědníku“, „Duchovních

cvičení“ či překlad „Neviditelného boje“ (díla z 16. stol.). Umřel dne 1. 7. 1809. Jeho tělo bylo pohřbeno v kelií Skurteon v Karyes na Sv. Hoře.

Sv. Řehoř Nysský (asi 330 – asi 395) – řecký církevní Otec, mladší bratr sv. Basila Velikého, jeden ze tří velkých Kappadočanů. Účastnil se II. všeobecného sněmu v Konstantinopoli a právě jemu je přisuzováno rozšíření Nikajského vyznání víry o články, které se týkají sv. Ducha. Byl „ohněm spalujícím“ vše heretické. Především horlivě potíral ariánství. Byl za to poslán na 8 let do vyhnanství, později mu však císař Gratianus biskupskou hodnost vrátil. Sv. Řehoř se poté vrátil do rodné Caesareje a vedl zde i nadále příkladný a zbožný život.

Sv. Řehoř Palama – narozen v Konstantinopoli, kde byl vychováván v prostředí císařského dvora. Záhy však odešel na Sv. Horu Athos, do monastýru Vatopedi. Studoval na několika athonských školách. Věnoval se přísné duchovní askezi; v touze po duchovní dokonalosti odešel do pustiny a po návratu se stal arcibiskupem města Soluně. V té době vystoupil sv. Řehoř Palama na obranu tzv. hesychasmu (vnitřní modlitby srdce) proti kalabrijskému mnichu Varlaamovi. Po 13 letech moudrého vedení svého církevního stádece umírá kolem r. 1360 ve věku 63 let.

Sv. Serafím Sarovský (17.7. 1779 – 2.1. 1833) – typický ruský světec, který je ctěn všemi pravoslavnými. Narodil se ve městě Kursku, světským jménem Prochor. Ve svých 20 letech odešel do sarovského monastýru jako poslušník (novic). Po 7 letech byl Prochor postřižen na mnicha se jménem Serafím. Zanedlouho odešel do poustevnické samoty, aby se oddal přísné askezi, do monastýru se vracel jen na bohoslužby; do lesa za ním přicházejí mnohá zvířata (medvědi, vlci, lišky), která se s ním spřátelila. Přišly však i zkoušky: přepadli ho lupiči a vážně ho zranili. Jeho ducha však nic nezlomilo. V té době se na jeho těle objevily i jizvy Pána Ježíše Krista (stigmata). Ještě dlouhou dobu žil uzavřeně ve své kelií. Až na sklonku života dovolil, aby za ním pro duchovní rady a poučení mohli přicházet i monastýrští bratři a lidé z okolních měst. Sv. Serafím měl velký dar uzdravování, dar vidět do duše svých bližních a rovněž se mu dostalo několika zjevení. Na konci života předpověděl jak Velkou ruskou revoluci, tak své zesnutí.

Obsah

Předmluva	5
Úvod	7
I. Otče náš, Jenž jsi na nebesích	11
II. Náš	16
III. Jenž jsi na nebesích	18
IV. Posvěť se jméno Tvé.....	19
V. Přijď království Tvé	22
VI. Buď vůle Tvá jako v nebi, tak i na zemi.....	25
VII. Chléb náš vezdejší dej nám dnes	28
VIII. A odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme viníkům našim.....	31
IX. A neuvoď nás v pokušení, ale zbav nás od zlého	34
X. Neboť Tvé jest království i moc i sláva na věky. Amen.....	36
Slovo závěrem.....	37
Stručný životopisný přehled světců a učitelů Církve citovaných v této knize.....	40

Archimandrita Georgios – Modlitba Páně

Z anglické verze *Archimandrite George: The Lord's Prayer*
(Holy Monastery of st. Gregorios, Mount Athos 1997)
s přihlédnutím k řeckému originálu
přeložil Michal Dvořáček.

Vydání první
Pro vnitřní potřebu vydala
Pravoslavná církevní obec v Brně
Červen 2002

Archivní oddělení - Městské knihovny

Knihovna města Brna, oddělení pro děti a mládež
(Městská knihovna v Brně, oddělení pro děti a mládež)
a oddělení pro dospělé
Městská knihovna v Brně

Vydání první
Pro výtisk prvního vydání
Brno, 2001